

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

УДК 354: 35.076

DOI: 10.31359/2311-4894-2019-25-1-12

ДЕМЕНКО О. І.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та іноземної філології Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

ЗАЛ Д. О.,

студент міжнародно-правового факультету 2 курсу, 3 групи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА У ПИТАННЯХ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

У статті приділено увагу змінам національного антикорупційного законодавства, з'ясовано причини низької антикорупційної динаміки в Україні, проаналізовано міжнародний досвід боротьби із корупцією та запропоновано основні шляхи до вирішення проблеми високого корупційного рівня.

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, правопорушення.

Постановка проблеми. Явище корупції має давню історію, її витoki сягають ще первісних часів. Відомості про корупцію містяться в багатьох історичних джерелах, зокрема античних і давньосхідних цивілізацій. Протягом довгого часу корупція існує та процвітає за будь-якого правового режиму та будь-якої влади, відмінним є тільки її обсяг у різних країнах. Корупція, виступаючи як негативне суспільне явище, стосується і впливає майже на усі сфери людського життя. Насамперед, високий рівень корупції знижує авторитет країни на міжнародній арені, перешкоджає економічній діяльності держави, знижує показники виробництва, що безпосередньо впливає на рівень іноземних інвестицій. На внутрішньому рівні знижується рівень довіри населення до існуючої влади, створюється загроза ведення і функціонування підприємницької діяльності тощо. Тому питання запобігання і протидії корупції у будь-якій країні повинні стати завданнями, що потребують першочергового вирішення. На сьогоднішній день Україна є однією з найкорумпованіших країн світу. Підтвердженням цього є дослідження міжнародної неурядової організації Transparency International, яка щороку надає рейтинг країни за показником корупції та формує місця та бали країн за показником корупції. Так, у 2018 році Україна посіла 120 місце із 180 країн та отримала 32 бали зі 100 можливих [1].

Мета дослідження: всебічний, поглиблений аналіз нововведень у чинному законодавстві, що регулює правовідносини у зв'язку з вчиненням корупцій-

них правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, пошук існуючих недоліків у ньому та надання пропозицій щодо їх вирішення.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини у сфері державного управління антикорупційною політикою.

Стан дослідження. Проблема корупції в усіх виявах, її причини та методи подолання привертає увагу чималої кількості науковців. Серед таких Мельник М. І., Хавронюк М. І., Сergyгін С. М., Онищук О. О. та інші. У зазначених дослідженнях використовується фундаментальний підхід для вивчення усіх аспектів та тонкощів корупції, а тому вони можуть стати точкою відліку для інших систематичних досліджень цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проблеми правопорушень, пов'язаних із корупцією та корупційними правопорушеннями потребує визначення поняття та сутності корупції як суспільно-негативного явища взагалі. Енциклопедії та словники найчастіше говорять, що слово корупція походить від латинської «*corruptio*», що означає псування, розбещування, підкуп [2]. Так, розглядаючи тлумачення поняття «корупція», Словник української мови визначає, що це підкупність, продажність урядовців і громадських діячів [3]. У багатомовному юридичному словнику-довіднику корупція розглядається у двох визначеннях: 1. використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення; 2. підкуп і продажність серед державних,

політичних і громадських діячів, а також урядовців і службовців державного апарату [4, с. 99–100].

У міжнародних документах корупція визначається по-різному. У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності, термін корупція пов'язується з порушенням етичного, дисциплінарного, адміністративного характеру, що проявлялися у протизаконному використанні свого службового становища, суб'єктом корупційної діяльності [5, с. 9]. Довідковий документ Організації Об'єднаних Націй «Про міжнародну боротьбу з корупцією» визначає її як зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях [5, с. 9–10]. Міждисциплінарна група з корупції Ради Європи надає таке визначення корупції: хабарництво та будь-яка інша винагорода особі, якій доручено виконання певних обов'язків у державному або приватному секторі, що веде до порушень зобов'язань, покладених на неї за статусом державної посадової особи, приватного співробітника, незалежного агента, або іншого роду відносини з метою отримати будь-які незаконні вигоди для себе та інших [5, с. 10].

Таким чином, міжнародні нормативні акти надають підстави для розширення поняття «корупція», виводячи його за межі безпосереднього хабарництва, зокрема зміст поняття корупція доповнюється такими елементами як вигода для себе та інших, винагорода за відмову від виконання законних службових обов'язків, зловживанням державною владою в особистих інтересах.

Поглиблюючись у правову доктрину, слушно зауважити про чималу кількість наукових дискусій та думок з приводу проблеми визначення сутності та поняття корупції. Так, зокрема М. Мельник наголошує на тому, що корупція – соціальне явище, обумовлене соціальними закономірностями розвитку та справляє негативний вплив на соціальні процеси. Корупція пронизує усі соціальні сфери суспільства, певним чином деформуючи суспільні відносини [6, с. 20]. Науковець визначає корупцію як спосіб мислення, який обумовлює спосіб життя [6, с. 11].

Слушною є позиція А. Куракіна, яка збігається із висновками щодо корупції, які надані у міжнародних документах. Зокрема, науковець наголошує, що корупція – це соціальне явище, що виявляється в розкладанні суспільства та держави, а саме, коли державні службовці та інші особи уповноважені виконувати завдання та функції держави починають використовувати своє службове становище, статус й авторитет займаної посади, що у свою чергу суперечить інтересам служби або інших осіб і встановленим нормам права [7].

Не можна не погодитись із думкою С. М. Серьогіна, який зазначає, що корупція бере свій початок

ще з зародження державності й відображає суперечності між недостатністю ресурсів для задоволення власних потреб і прагненням деяких посадових осіб використати власне становище з метою більш повного задоволення особистих потреб та потреб найближчого оточення [8, с. 3].

Беручи до уваги розробки науковців та праці міжнародних організацій, законодавець закріпив поняття корупція на державному рівні, що знайшло своє вираження у Законі України «Про запобігання корупції». Відтак легальне визначення поняття «корупція» таке: використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [9, ч. 1 ст. 1].

Таким чином, підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що поняття корупції є складним і багатограним, яке потрібно розглядати у комплексі відповідних ознак. Зокрема, корупція: по-перше, є певною системою відносин, до якої входять представники всіх органів влади, по-друге, певний психологічний стан особи, що пов'язується із порушенням загальнообов'язкових норм, по-третє, є соціально-негативним явищем, яке впливає на функціонування суспільних інститутів і найголовніше, поняття корупції не зводиться до хабарництва.

Серед робіт науковців можна знайти велику кількість досліджень стосовно причин виникнення та розвитку корупції. Так, В. Бутенко серед причин називає такі: 1. політичні, серед них декларативність проведення антикорупційної політики, замкнутість системи управління, відсутність державної ініціативи щодо створення громадських об'єднань і формувань; 2. економічні – несприятливий режим діяльності підприємств, відсутність прозорості економічних процесів; 3. правові – нецілеспрямованість органів, що займаються викриттям винних у вчиненні корупційних діянь, формальний характер чинної системи декларування доходів; 4. організаційно-управлінські – відсутність чіткої регламентації діяльності посадових осіб, поширеність у кадровій політиці випадків заміщення посад через знайомство, відсутність окремих працівників, що контролювали б цю сферу; 5. соціально-психологічні – нерозвиненість громадянської свідомості, корислива спрямованість державних службовців, професійна та моральна деформація керівників, що виявляється у поблажливому ставленні до корупції [10].

На думку В. Побережного причинами виникнення корупції є: 1. зрощування державного апарату з підприємницькими та комерційними структурами, формування їхніх ділових відносин поза межами правового поля; 2. ставлення громадськості до існування корупції та сприяння її розвитку; 3. складність урядової структури бюрократичних процедур; 4. Низький рівень оплати праці та надання соціальних послуг; 5. лобювання прийняття та зміни нормативно-правових актів [11].

Про причини, пов'язані з корупцією безпосередньо в Україні, наголошує М. Хавронюк. Насамперед, це кумівство, тобто політичне заступництво і таємні домовленості, політичний протекціонізм, внаслідок чого формуються особисті стосунки, що ослаблюють механізми контролю та запобігання корупції, подруге це занадто слабкий розвиток політичної свідомості суспільства, його громадянських інституцій, що унеможлиблює громадський контроль. Окрім цього науковець стверджує про так зване почуття безкарності, яке породжує недостатню визначеність, непослідовність у проведенні антикорупційної політики. Попри це, особливими проблемами виявляються наявність у посадових осіб надто широких розпорядчо-дозвільних повноважень для прийняття рішень на свій розсуд, що дає їм можливість створювати зайві ускладнення, перебільшувати свою роль у вирішенні питань, пов'язаних із зверненнями громадян; поширеність у кадровій політиці випадків заміщення посад службовців не на підставі їхніх ділових і моральних якостей, а через знайомство за колишньою роботою, особисту відданість, близькість політичних уподобань; відсутність у більшості установ, підприємств та організацій окремих підрозділів або спеціально призначених працівників, на яких покладаються обов'язки організації роботи щодо запобігання корупційним та іншим посадовим правопорушенням [12, с. 47–53].

Проаналізувавши позиції науковців, та провівши власні дослідження, доречно стверджувати, що серед основних передумов, що виступають джерелом для виникнення та існування корупції є низький рівень громадської правосвідомості, правовий нігілізм, низький рівень та незадовільні умови праці окремих категорій державних службовців, неоднозначний зміст законів та підзаконних актів, через що їх зміст може тлумачитись помилково, зниження довіри населення до влади, професійна некомпетентність посадових осіб державної служби.

Поглиблюючись безпосередньо у систему методів боротьби із таким суспільно-негативним явищем як корупція, необхідно виходити, що боротьба з корупцією поділяється на два рівні, зокрема на дії імперативного характеру (протидія) та дії превентивного характеру (запобігання). Така боротьба повинна

виходити та ґрунтуватися на правових принципах і здійснюватися державою, шляхом залучення до цього відповідних суб'єктів. Безперечно, провідну роль у цій боротьбі відіграє саме превентивний метод.

Запобігання корупції – це недопущення, завчасне відвернення корупційних діянь [13, с. 36]. На сучасному рівні запобігання корупції здійснюється шляхом різного роду заборон, правил та обмежень, метою яких є запобігати вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією. Зазначені правила, заборони та обмеження містяться у законах та підзаконних актах.

Так, М. Хавронюк систематизує усі правила і поділяє їх та такі групи: 1. базові антикорупційні правила, що встановлюють певні заборони (обмеження) для фізичних осіб; 2. правила, покликані забезпечити добросесність публічних службовців, суддів та політиків; 3. правила, покликані забезпечити прозорість діяльності публічної служби, судів, політичних партій та деяких інших суб'єктів; 4. антикорупційні правила, що стосуються специфічних суб'єктів; 5. правила поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, у разі отримання ними пропозиції щодо неправомірної вигоди чи неправомірного подарунка, його виявлення в певних місцях або фактичного прийняття [12, с. 69].

Крім зазначеного доречним вбачається поділяти механізм запобігання корупції на нормативну та інституційну складову [14]. Так, основним нормативно-правовим актом антикорупційного законодавства в Україні визнається Закон України «Про запобігання корупції». Іншими актами, що утворюють основу антикорупційної політики є: Конституція України; Кодекс України про адміністративні правопорушення (розділ 13-А, що визначає відповідальність за правопорушення, пов'язані із корупцією); Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 16 березня 2005 року № 2476-IV); Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V); Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V); Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення»; Закон України «Про засади державної антикорупційної політики»; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро»; Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 11 січня 2012 року № 39/5; Порядок звірки переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнені з посад у зв'язку з притягненням до відпо-

відальності за корупційне правопорушення, з відомостями, що містяться в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затверджений спільним наказом Міністерства юстиції України та Національного агентства України з питань державної служби від 29 листопада 2012 року № 1764/5/228 [15].

Необхідно визнати, що одним з найефективніших засобів нормативної складової запобігання корупції є здійснення контролю за фінансами особи, шляхом подання електронних декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, контролю за поданням та перевірки вказаної декларації.

Однак, Закон України «Про запобігання корупції» наголошує і на інших механізмах запобігання корупції. Зокрема, заборона на одержання пільг, послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування; антикорупційна експертиза; спеціальна перевірка; наявність єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; вимоги щодо прозорості та доступу до інформації [9].

Інституційна складова проявляється у створенні відповідних уповноважених суб'єктів, які обов'язково утворюються в органах державної влади, місцевого самоврядування, підприємствах та установах і здійснюють контроль за додержанням антикорупційного законодавства.

Д. Кирушок поділяє таких суб'єктів на три групи: суб'єкти із загальними повноваженнями, тобто ті, що не створені спеціально для боротьби з корупцією (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Генеральний прокурор України); група суб'єктів зі спеціальним статусом, тобто метою створення яких є виключно запобігання корупції (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції); остання група включає в себе суб'єктів, які мають право тільки брати участь (сприяти) у запобіганні корупції (Громадяни, громадські об'єднання, посадові особи, органи місцевого самоврядування, органи державної влади тощо) [14].

Розглядаючи у правовому контексті протидію корупції, необхідно визнати її вторинність щодо відношення до запобігання. О. О. Онищук визначає протидію корупції як скеровування діяльності спеціально визначених суб'єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих корупційних проявів [13, с. 36]. Поняття запобігання корупції є ширшим, ніж протидія. Це виявляється у тому, що повноваженнями щодо запобігання корупційним діянням наділена велика кількість державних і недержавних суб'єктів, а компетенція щодо протидії корупції є вичерпною, при цьому посадові особи і підрозділи

Національної поліції, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро зобов'язані займатись як запобіганням, так і протидією корупції.

Надаючи рекомендації щодо засобів запобігання і протидії корупції О. О. Онищук пропонує Україні два адміністративно-правових механізми боротьби із корупцією: сингапурський та європейський [13, с. 36]. Перший – передбачає запровадження суворої юридичної відповідальності та контролю за корупційними суб'єктами (більшою мірою найвищого рівня). Другий – послаблення обмежень і заборон в суспільстві, зокрема йдеться про зменшення контролю та тиску на економіку, розширення свободи слова, посилення прозорості у публічних справах.

Екстраполюючи зазначені механізми на українську державу в добу розвитку євроінтеграційних процесів, можна стверджувати, що найбільш вдалим для нашої країни стане комплексне застосування зазначених методів. Йдеться про розумне поєднання суворої юридичної відповідальності з послабленням обмежень і заборон. З одного боку особа не буде вчиняти корупційних правопорушень під загрозою суворої юридичної відповідальності (Досвід Сінгапуру), а з іншого – тому, що не буде бачити у цьому потребу. (Європейський досвід).

Поміж цього позитивно відобразиться на антикорупційній політиці такі заходи як посилення гарантій державного захисту осіб, що сприяють боротьбі із корупційними діяннями, чітке розмежування повноважень між органами, завданням яких є провадити антикорупційну політику в Україні, задля уникнення їх дублювання, широке залучення громадян для боротьби із корупцією, тобто збільшення тиску на потенційних правопорушників засобами соціального впливу.

Необхідно визнати, той факт, що законодавець зі свого боку здійснив спробу упорядкувати та поліпшити антикорупційну політику. З огляду на це, потребують роз'яснення деякі легальні поняття. Йдеться про поняття «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане із корупцією». Так, на законодавчому рівні у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» надається визначення корупційному правопорушенню, а саме як діянню, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну, та/або цивільно-правову відповідальність [6]. Звідси можна дійти висновку про класифікацію корупційних правопорушень, зокрема, на кримінальні, цивільні та дисциплінарні. Кримінальні правопорушення – це злочини, вичерпний перелік яких міститься в Особливій частині Кримінального кодексу України [16].

Цивільні корупційні правопорушення як правило впливають з цивільно-правових відносин і містяться у Цивільному кодексі України. Відповідальність настає з моменту правопорушення у зв'язку із заподіянням моральної або матеріальної шкоди.

Якщо говоримо про дисциплінарні корупційні правопорушення, то юридичною підставою для відповідальності тут слугують такі нормативно-правові акти як Кодекс законів про працю та різноманітні дисциплінарні статuti підприємств установ та організацій. Особливістю цього виду правопорушень є те, що відповідальність за вчинення дисциплінарних корупційних правопорушень накладається відповідною адміністрацією підприємств, установ організацій. При чому суб'єкт який уповноважений притягати особу до дисциплінарної відповідальності повинен діяти відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, в порядку підпорядкованості та відповідно до дисциплінарних статутів і положень [17]. Таким чином, дисциплінарна юридична відповідальність встановлюється у зв'язку із порушенням трудової та службової дисципліни, а якщо у них міститься корупційний склад, то він визначається Кодексом законів про працю.

У зазначеній класифікації корупційних правопорушень відсутні адміністративні правопорушення. Причиною цього є віднесення законодавцем цієї категорії до правопорушень пов'язаних із корупцією. У Законі України «Про запобігання корупції» правопорушення, пов'язане із корупцією визначається як діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [6]. Кодекс України про адміністративні правопорушення чітко окреслює ті правопорушення, за які передбачено адміністративну відповідальність, їх перелік міститься у главі 13-А кодексу (Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією). Це порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, порушення фінансового контролю, порушення вимог щодо запобігання та врегулювання інтересів, невжиття заходів протидії корупції та інші. Крім цієї глави існує також низка статей, в яких передбачена відповідальність за правопорушення, пов'язані із корупцією наприклад 1841 (неправомірне використання державного майна) або ст. 16414 (порушення законодавства про закупівлі).

Зазначені діяння хоча і не мають ознак корупції та попри це напряду пов'язані із нею. Протиправні діяння цього виду можуть викривати та приховувати корупційні правопорушення та є свідомим актом особи, тобто вчиняються умисно.

Отже, критеріями відмежування корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією виступає вид відповідальності за їх вчинення та наявність ознак корупції. За вчинення корупційних правопорушень передбачається кримінальна, дисциплінарна та цивільна відповідальність. При кваліфікації правопорушень, пов'язаних із корупцією додається також адміністративна відповідальність.

Досліджуючи безпосередні зміни в антикорупційній політиці України, необхідно визнати, що першим кроком покращення антикорупційного законодавства в Україні стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства України у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 року № 221-VII [19]. На підставі цього закону були внесені важливі зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема до його особливої частини, а саме було виключено ст.1722 (Порушення обмежень щодо використання службового становища) та ст. 1723 (Пропозиція або надання неправомірної вигоди). На думку законодавця зазначені положення створювали колізії у законодавстві, адже не мали чіткого розмежування зі злочинами, передбачених ст. 368 (Прийняття пропозиції, обіцянки, або одержання неправомірної вигоди службовою особою), 3682 (незаконне збагачення), 369 (Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі). Таким чином, положення Кодексу України про адміністративні правопорушення надавали підстави для уникнення кримінальної відповідальності шляхом притягнення до адміністративної відповідальності.

Подальші зміни адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією, внесенні до Кодексу України про адміністративні правопорушення на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12 лютого 2015 року № 198-VIII. Цим актом були збільшені строки накладання стягнень за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією [20]. Так, зміни торкнулися ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме: до внесення змін адміністративне стягнення за вчинення адміністративного корупційного правопорушення могло бути накладено протягом 3-х місяців з дня виявлення, але не пізніше одного року з дня його вчинення, то за вчинення правопорушення, пов'язаного із корупцією, стягнення може бути накладено протягом 3-х місяців, але не пізніше 2-х років з дня його вчинення [18].

На підставі прийняття Закону України «Про запобігання корупції» Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» втратив чинності. На зміну йому прийшов Закон України «Про запобігання корупції», де було удосконалено термінологію, відтак розширено поняття неправомірної вигоди, яке тепер охоплює невичерпний перелік вигод, які особа може отримати незаконним шляхом, з'являється поняття «приватний інтерес», тобто будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях; розширено перелік близьких осіб, шляхом збільшення обсягу поняття «близькі особи», що встановлює родинні зв'язки незалежно від того чи проживають особи разом (перебувають у відносинах сімейного характеру); закріплення самостійного поняття антикорупційна експертиза, яке раніше не визначалося, а лише передбачалося його мета (виявлення в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, розроблення рекомендацій стосовно їх усунення), відтепер антикорупційна експертиза – діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Наведений правовий аналіз дозволяє говорити про те, що дії законодавця спрямовані на поліпшення антикорупційної політики, зокрема приділено увагу усуненню певних колізій та прогалин, що існують в антикорупційному законодавстві, його адаптація до вимог європейських стандартів. У той же час існує ще багато невирішених проблем, що потребують правової визначності та уваги з боку законодавця.

Засоби успішної боротьби із корупцією, передбачають взаємоузгоджену взаємодію органів державної влади на всіх рівнях. На жаль, досвід показує, що Україна ще не досягла такого етапу розвитку, за якого взаємодія між органами влади призводила б до значних зрушень в антикорупційній політиці. Виходячи з цього, вкрай необхідним вбачається розглянути ті механізми боротьби із корупцією, що успішно застосовуються і функціонують у інших країнах світу.

Уваги з цього приводу заслуговує досвід Франції у боротьбі із корупційними проявами. Її законодавча система включає в себе негативні наслідки за хабарництво – незаконне одержання, вимагання подарунків, презентів, обіцянок чи будь-яких інших

переваг, що входять до повноважень посадової особи. Ці положення були закріплені в новому антикорупційному законі Франції «Про прозорість боротьби з корупцією та модернізацію економіки» від грудня 2016 року (закон Sapin II) [24]. Цікавим є таке поняття французького закону, як «торгівля впливом, тобто зловживання службовим становищем з боку публічної і приватної особи з метою отримання від влади посади або іншого вигідного для особи рішення».

Запобігання корупції в державному апараті Франції сприяють специфічні обмеження, які застосовуються до державних службовців. Відповідно до зазначеного закону державні службовці зобов'язані зберігати як професійну (лікарську, податкову, військову) так і службову таємницю, за порушення якої вони можуть бути притягнені до дисциплінарної відповідальності. Службовці повинні бути незалежними від сторонніх впливів, зокрема від впливу приватного сектора.

Важливою інституцією, яка здійснює запобігання корупції стала Центральна служба по боротьбі з корупцією, завданнями якої стали розгляд випадків фінансових зловживань на службі з боку державних службовців і приватних осіб, хабарництво з корисливою метою, надання незаконних пільг чи переваг при проведенні торгів, надання рекомендацій щодо організації протидії корупції [21, с. 125]. Серед функцій Центральної служби виділяють централізацію інформації, необхідної для попередження фактів корупції, надання допомоги судово-слідчим органам у випадках їх звернень про надання інформації, що свідчить про факти правопорушень, інформування Прокурора республіки щодо проведення розслідування [22, с. 48]. Важливим фактором, який сприяє проведенню успішної антикорупційної політики сприяє й також участь цієї країни в антикорупційній діяльності Європейського Союзу. Францією ратифіковано усі антикорупційні конвенції Європейського Союзу. Її правоохоронні органи справляють активну співпрацю з поліцейською службою Європейського Союзу (Європол), агентством Європейського союзу, що має справу з судовими органами (Євроюстом), Office européen de lutte anti-fraude або OLAF (спеціальний підрозділ фінансової поліції при Європейському Союзі, до функцій якого належить боротьба із шахрайством). Крім цього, подолання корупції сприяє збільшення ролі муніципального управління, тобто зменшується втручання держави в сферу послуг та економічні процеси [21, с. 126].

Не менше уваги привертає антикорупційна стратегія у Великобританії, яка має низку своїх особливостей, це зокрема поділ корупції на певні рівні. Так, за сферою прояву корупція поділяється на банківську, під це визначення підпадають працівники бан-

ку, що зловживають функціональним статусом у власних інтересах, поліцейську – отримання хабара працівниками правоохоронних органів, що пов'язане з виконанням їх прямих посадових обов'язків, а також злочинне використання владних повноважень, дисциплінарні злочини, вчинені працівниками поліції проти людей, пов'язані із зловживанням поліцейської влади; політична – суб'єктами якої визначаються видатні суспільно-політичні особистості, парламентарі та держслужбовці найвищого ступеня [23, с. 18–19]. Зазначений розподіл дозволяє чітко розмежувати суб'єктів вчинення корупційних правопорушень, що неодмінно відображається на кваліфікації протиправних діянь та повною мірою забезпечує відповідальність посадових осіб за вчинення ними корупційних діянь.

Розслідуванням дій, що кваліфікуються як корупційні діяння займається поліція. У структурних підрозділах поліції Великобританії також функціонують спеціальні детективи, що спеціалізуються на розслідуванні правопорушень у державному та громадському секторі (Public Sector Corruption Selection). Але якщо витрати з корупційного діяння перевищують 2 млн. фунтів стерлінгів, чи правопорушення є досить важким або має соціальний інтерес, то у такому випадку подібне правопорушення буде розслідуватись Організацією по розслідуванню серйозного шахрайства (Serious Fraud Office) [23, с.19]. Тобто можна говорити про поділ корупційних злочинів за розміром неправомірної вигоди та за впливом на суспільство.

Висновки. Таким чином, визначившись із поняттям корупції, виявивши її суспільно-негативні наслідки та причини вчинення корупційних дій, наявні достатньо вагомі підстави стверджувати, що боротьба із нею повинна займати першочергову роль в житті кожної країни. Аналіз нововведень в антикорупційному законодавстві України говорить про те, що законодавцем урегульовано чимало проблемних питань, пов'язаних із корупцією, але наявні механізми боротьби повною мірою не забезпечують істотних зрушень в правовому регулюванні корупційних діянь, про що свідчить негативна антикорупційна динаміка країни.

Основною причиною низького рівня антикорупційної динаміки в Україні, з одного боку, лишається людський фактор, зокрема професійна некомпетентність, малорозвинена громадська правосвідомість, правовий нігілізм, з іншого - недостатня увага з боку законодавця до існуючих у суспільстві проблем - низький рівень заробітної плати, незадовільні умови праці, невизначеність або відсутність нормативних актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин, зокрема професійних, наявність чималої кількості державних органів, що здійснюють контроль за

корупційними справами з однаковими дубльованими повноваженнями.

З огляду на це, доречним є використання міжнародного досвіду та адміністративно-правових механізмів запобігання і протидії корупції. Так, найбільш вдалим для України вбачається застосування імперативного підходу (досвід Сінгапуру) із запровадженням суворої юридичної відповідальності за корупційні діяння у комплексі з послабленням певних обмежень і заборон у суспільстві. Крім цього на увагу заслуговують ті механізми боротьби із корупцією, які використовують у своїй антикорупційній політиці більшість розвинених країн світу. Дієвим засобом боротьби із корупцією лишається засіб соціального впливу, таким чином залучення громадян, які не є представниками державних органів до антикорупційної діяльності позитивно відобразиться на антикорупційній динаміці країни. Окрім цього, вкрай необхідним є налагодження міцної співпраці з Європейськими антикорупційними органами, з метою залучення важливого досвіду боротьби із корупцією і перенесення його в площину національного законодавства.

Конкретні зміни в законодавчій базі України повинні стосуватися насамперед порядку формування органів, які провадять антикорупційну діяльність, а відповідно зміну їх підзвітності і підконтрольності. Усі без виключення антикорупційні структури повинні бути підпорядковані безпосередньо Президенту України як гаранту додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина та підзвітними Верховній Раді України як народним обранцям. Повноваження щодо призначення на будь-яку посаду в антикорупційний орган повинен мати Президент України, причому неважливо чи є це посада рядового складу або посада голови. Такі зміни самі по собі нівелюють у осіб, що займаються питаннями корупції почуття безкарності, посилять відповідальність перед народом та припинять конфлікти між суб'єктами антикорупційної політики.

Відповідно до цього, доцільним є внесення змін до наступних законів України:

ч. 2 ст. 4 Закону України «Про запобігання корупції» викласти у такій редакції: «Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Президентом України, підконтрольним Президенту та підзвітним Верховній Раді України»;

ч. 3. ст. 5 «Члени Національного агентства призначаються на посаду Президентом України строком на чотири роки за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду понад два строки підряд»;

п. 15 ст.8 Закону України «Про публічні закупівлі» викласти у такій редакції «співробітництво з

державними органами, міжнародними правоохоронними органами та громадськими організаціями щодо запобігання проявам корупції у сфері закупівель»;

ч. 1 ст. 9 Закону України «Про національне антикорупційне бюро України» викласти у редакції «Директори територіальних управлінь Національного бюро призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України», а також виключити п. 6 ч. 1 ст. 8; доповнити ч. 9 ст. 7 пунктом 2 у такій редакції: «Президент України призначає на посади та звільняє з посад працівників Національного бюро»;

щодо Закону України «Про Державне бюро розслідувань» пропонуємо виключити п. 9 ст. 12, п. 2 ч. 3 ст. 13, викласти ч. 1 ст. 11 у такій редакції: «...перший заступник Директора Державного бюро розслідувань та заступник Директора Державного бюро розслідувань, працівники центрального апарату

Державного бюро розслідувань, директори та заступники директорів територіальних органів Державного бюро розслідувань, працівники відповідного територіального органу призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України за поданням Конкурсної комісії...»;

ч. 2 ст. 3 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» викласти у такій редакції «Голова Національного агентства призначається на посаду Президентом України строком на п'ять років за результатами конкурсу», а також виключити п. 2 ч. 2 ст. 7, ст. 4 викласти у такій редакції «службовці Національного агентства призначаються та звільняються Президентом України після відбору за результатами конкурсу...».

ЛІТЕРАТУРА

1. Індекс сприйняття корупції. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-sprynnyattya-koruptsiyi-2018/1>.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998 т.3.
3. Словник української мови: в 11 томах. Т.4, 1973. С. 302.
4. Голубовська І. О., Шовковий В. М., Лефтерова О. М. та ін. Багатомовний юридичний словник-довідник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.
5. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / керівник авт. кол. доц. І. О. Ревак. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
6. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Київ: Атіка, 2001. 304 с.
7. Куракин А. В. Коррупция : понятие, характеристика и формы проявления в сфере государственного управления. *Современное право*. 2002. № 3. С. 36.
8. Серьогін С.М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : монографія. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2003. 456 с.
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
10. Бутенко В. І. Природа і причини корупції в Україні Перспективи розвитку та протидії корупції. URL: <http://www.jimagazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/butenko.htm>.
11. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>.
12. Калмиков Д. О., Сінченко Д. В., Сорока О. О., Хавронюк М. І., Шведова Г. Л. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. 242 с.
13. Онищук О. О. Концептуальні засади запобігання та протидії корупції в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 35-37.
14. Творча робота учасника третього туру щорічного всеукраїнського конкурсу «кращий державний службовець» на тему: «причини виникнення та механізми запобігання корупції» Кирушок Д. URL: <http://www.centre-kiev.kiev.ua/files/konkurs/present22018/KIRUSHOK.pdf>.
15. Методичні рекомендації «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування»- Загальні положення. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13/page?lang=uk>
16. Кримінальний кодекс України: Закон № 2341-III від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
17. Кодекс законів про працю України: затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р. №322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. №50 (Додаток). Ст. 375.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон № 8073-X від 07.12.1984. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122

19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства України у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18 квітня 2013 року № 221-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 10. Ст. 119.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції : Закон України від 12 лютого 2015 року № 198-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19>.
21. Підбережник Н. П. Антикорупційна політика в країнах західної Європи: досвід для України. *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 37. С. 123–132.
22. Ільєнок Т. В. Зарубіжний досвід адміністративно-правової протидії корупції. *Юридична наука*. 2012. № 12. С. 42–51.
23. Беглиця В. П. Досвід європейських країн щодо формування антикорупційної стратегії. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Державне управління*. 2015. Т. 263, Вип. 252. С. 17–23.
24. LOI no 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jo_pdf.do?id=JORFTEXT000033558528.

REFERENCES

1. Indeks spryiniattia koruptsii. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/1> [in Ukrainian]
2. Yurydychna entsyklopediia (Vols. 1–6, Vol. 3) (Shemshuchenko Yu. S. Eds. et all.) (1998). Kyiv.: «Ukr. entsykl.» [in Ukrainian]
3. Slovnnyk ukrainskoi movy (Vols. 1–11, Vol.4) (1973) [in Ukrainian]
4. Holubovska I. O., Shovkovyi V. M., Lefterova O. M. et all. (2012). Bahatomovnyi yurydychnyi slovnnyk-dovidnyk. Kyiv : Vydavnycho-polihrafichniy tsentr “Kyivskiy universytet” [in Ukrainian]
5. Koruptsiia: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia (Revak I. O. Eds.) (2011). Lviv: LvDUVS [in Ukrainian]
6. Melnyk M. I. (2001) Koruptsiia: sutnist, poniattia, zakhody protydi. Kyiv: Atika [in Ukrainian]
7. Kurakin A. V. (2002) Korruptsiya: ponyatiye, kharakteristika i formy proyavleniya v sfere gosudarstvennogo upravleniya. *Sovremennoye prav – Modern law*, 3, 36 [in Ukrainian]
8. Serohin S.M. (2003) Derzhavnyi sluzhbovets u vidnosynakh mizh vladoiu i suspilstvom. Dnipropetrovsk: DRIDU NADU [in Ukrainian]
9. Pro zapobihannia koruptsii : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> [in Ukrainian]
10. Butenko V. I. Pryroda i prychny koruptsii v Ukraini Perspektyvy rozvytku ta protydi koruptsii. URL: <http://www.jimagazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/butenko.htm> [in Ukrainian]
11. Poberezhnyi V. V. Sutnist ta prychny koruptsii v systemi orhaniv derzhavnoi vlady. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf> [in Ukrainian]
12. Kalmykov D. O., Sinchenko D. V., Soroka O. O., Khavroniuk M. I., Shvedova H. L. (2017). Zapobihannia koruptsii: metodychni rekomendatsii dlia mistsevykh aktyvistiv (M. I. Khavroniuk Eds.) Kyiv: FOP Moskalenko O.M. [in Ukrainian]
13. Onyshchuk O. O. (2010). Kontseptualni zasady zapobihannia ta protydi koruptsii v Ukraini. *Advokat – Lawyer*, 9, 35–37 [in Ukrainian]
14. Tvorcha robota uchasyuka tretogo turu shchorichnoho vseukrainskoho konkursu «krashchy derzhavnyi sluzhbovets» na temu: «prychyny vynyknennia ta mekhanizmy zapobihannia koruptsii» Kyrushok D. URL: <http://www.centre-kiev.kiev.ua/files/konkurs/present22018/KIRUSHOK.pdf> [in Ukrainian]
15. Metodychni rekomendatsii “Zapobihannia i protydi koruptsii v derzhavnykh orhanakh ta orhanakh mistsevoho samovriaduvannia”- Zahalni polozhennia. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13/page?lang=uk> [in Ukrainian]
16. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon No 2341-III vid 05.04.2001. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*, 25-26. St. 131 [in Ukrainian]
17. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy: zatv. Zakonom URSSR vid 10.12.1971 r. #322-VIII. (1971). *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSSR – Supreme Council of USSR*, No 50 (Dodatok). St. 375 [in Ukrainian]
18. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon No 8073-X vid 07.12.1984. (1984). *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSSR – Supreme Council of USSR*,. Dodatok do # 51. St. 1122 [in Ukrainian]

19. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pryvedennia natsionalnoho zakonodavstva Ukrainy u vidpovidnist iz standartamy Kryminalnoi konventsii pro borotbu z koruptsiieiu: Zakon Ukrainy vid 18 kvitnia 2013 roku No 221-VII. 2014 (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. 10. St. 119 [in Ukrainian]
20. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia diialnosti Natsionalnoho antykoruptsiinoho biuro Ukrainy ta Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 12 liutoho 2015 roku No 198-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19> [in Ukrainian]
21. Pidberezhnyk N. P. (2013). Antykoruptsiina polityka v krainakh zakhidnoi Yevropy: dosvid dlia Ukrainy. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, 37, 123–132 [in Ukrainian]
22. Ilienok T. V. (2012). Zarubizhnyi dosvid administratyvno-pravovoi protydii koruptsii. *Yurydychna nauka – Legal Sciences*, 12, 42–51 [in Ukrainian]
23. Behlytsia V. P. (2015) Dosvid yevropeiskykh krain shchodo formuvannia antykoruptsiinoi stratehii. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu “Kyievo-Mohylianska akademiia”. Seriia : Derzhavne upravlinnia - Scientific works of the black sea state University named after Peter Graves complex “Kyiv-Mohyla Academy”. Series: Public administration. Vol. 263, 252, 17–23* [in Ukrainian]
24. LOI no 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jo_pdf.do?id=JORFTEXT000033558528 [in French]

ДЕМЕНКО О. И.,

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры педагогики и иностранной филологии
Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця;

ЗАЛ Д. А.,

студент международно-правового факультета 1 курса, 3 группы Национального юридического
университета имени Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНО-ПРАВОВАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ В ВОПРОСАХ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ КОРРУПЦИИ

В статье уделено внимание изменениям в национальном антикоррупционном законодательстве, выявлены причины низкой антикоррупционной динамики в Украине, проанализирован международный опыт борьбы с коррупцией и предложены основные пути решения проблемы высокого коррупционного уровня.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционная политика, правонарушение.

DEMENKO O. I.,

Juris Doctor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Foreign Philology of the Semen
Kuznets Kharkiv National University of Economics

ZAL D. O.,

2-year student, group 3, International Law Faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

NORMATIVE AND LEGAL COMPONENT IN CORRUPTION-PREVENTING ISSUES

Problem setting. The article focuses on changes in the national anti-corruption legislation, the reasons for the low anti-corruption dynamics in Ukraine, the international experience of fighting corruption and the main ways to solve the problem of high corruption level are analysed.

Target of research. The purpose of the study is a comprehensive, in-depth analysis of innovations in the current legislation that regulates legal relations in connection with the commission of corruption offenses and offenses related to corruption, search for existing deficiencies in it and provide suggestions for their solution.

Analysis of recent researches and publications. The problem of corruption in all expressions, its causes and methods of overcoming attracts a large number of scholars such as: Melnyk M. I., Khavronyuk M. I., Seryogin S. M., Onyschuk O. O. and others. These studies use a fundamental approach to study all aspects and nuances of corruption, which is mainly used in their works, can serve as a benchmark for other systematic studies of this problem.

Article's main body. The concept of corruption is complex and multifaceted, which should be considered in the complex of the relevant features. In particular, corruption: firstly, it is a system of relations, which includes representatives of all authorities, secondly, it is a certain psychological state of a person associated with violation of mandatory rules, thirdly, it is a social-negative phenomenon that affects the functioning of public institutions and, most importantly, the concept of corruption is not reduced to bribery.

One of the most effective means of regulating the prevention of corruption is to control the finances of a person by submitting electronic declarations of persons authorized to perform functions of the state or local self-government, monitoring the submission and verification of the said declaration. However, the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» also emphasizes other mechanisms for preventing corruption. In particular, the prohibition on obtaining privileges, services and property by state authorities and local self-government bodies; anti-corruption expertise; special check; the existence of a single state register of persons who committed corruption or corruption-related offenses; transparency and access to information requirements.

The given legal analysis in the article suggests that the actions of the legislator are aimed at improving anti-corruption policy, in particular, attention is paid to eliminating certain conflicts and gaps that exist in anti-corruption legislation, its adaptation to the requirements of European standards. At the same time, there are still many unresolved issues that require legal clarity and attention from the legislator. Means of successful fight against corruption should provide mutually coordinated interaction of state authorities at all levels. Unfortunately, experience shows that Ukraine has not reached such a stage of development yet, in which the interaction between the authorities would lead to significant changes in the anti-corruption policy. Therefore, it is imperative to consider the mechanisms of combating corruption, which are successfully applied and operate in other countries of the world.

Conclusions and prospects for the development. Specific changes in the legislative framework of Ukraine should primarily concern the formation of bodies that carry out anti-corruption activities, and, accordingly, their accountability should be changed. All the anticorruption structures should be subordinated directly to the President of Ukraine as a guarantor of the observance of the Constitution, the rights and freedoms of a man and a citizen and accountable to the Verkhovna Rada of Ukraine as the people's constituents. The President of Ukraine should have the authority to appoint an official to an anti-corruption body for any position, whether it is an ordinary position or a post of chairman. Such changes will reduce the sense of impunity for those who deal with corruption, increase their responsibility to the people and stop the conflicts between actors of anticorruption policy.

Keywords: corruption, anti-corruption policy, offenses.